

Mål C-279/23

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

28 april 2023

Hänskjutande domstol

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

7 mars 2023

Kärande:

Skarb Państwa - Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.

Svarande:

Z. sp.j.

Anonymiserad version

[OMISSIS]

BESLUT

av den 7 mars 2023

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach, II Wydział Cywilny (Distriktsdomstolen i Katowice – Väst, Katowice, andra avdelningen för civilmål, Polen) [OMISSIS] har,

[OMISSIS]

efter prövning den 7 mars 2023 i Katowice,

[OMISSIS]

i det mål som anhängiggjorts av Skarb Państwa (statskassan, Polen), företrädd av Dyrektor Okręgowy Urzędu miar (direktören för den regionala mätningmyndigheten) i K,

mot handelsbolaget Z med säte i C,

angående betalning,

fattat följande beslut:

1. Följande tolkningsfråga hänskjuts till Europeiska unionens domstol:

Utgör artikel 6.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken en nationell domstol kan ogilla en talan om ersättning för indrivningskostnader som avses i denna bestämmelse, med motiveringen att gäldenärens betalningsdröjsmål inte var betydande eller att beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med var lågt?

2. [OMISSIS] förklara målet vilande i avvaktan på svaret på tolkningsfrågan.

SKÄL

I. Hänskjutande domstol

- 1 [OMISSIS] [den hänskjutande domstolens behörighet att framställa en begäran om förhandsavgörande]
- 2 Den hänskjutande domstolen är således en domstol som är behörig att ställa en tolkningsfråga i enlighet med artikel 267 andra meningen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

II. Innehållet i de nationella bestämmelser som är tillämpliga på målet

- 3 Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner [OMISSIS] (nedan kallat Direktiv 2011/7/EU) införlivades med polsk rätt genom ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (lag av den 8 mars 2013 om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner) [OMISSIS] (nedan kallad lagen om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner).
- 4 I lagen om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner föreskrivs följande:
- 5 Artikel 2.

Bestämmelserna i lagen skall tillämpas på handelstransaktioner mellan uteslutande följande parter:

- 1) företagare i den mening som avses i ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (lagen av den 6 mars 2018 om företagens rättigheter) [OMISSIS],
- 2) enheter som bedriver sådan verksamhet som avses i artikel 6.1 i lagen av den 6 mars 2018 om företagens rättigheter,
- 3) enheter som avses i artiklarna 4, 5.1 och 6 i usta z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (lagen av den 11 september 2019 om offentlig upphandling) [OMISSIS],
- 4) oberoende yrkesutövare,
- 5) filialer och representationskontor för utländska företag,
- 7) företag från Europeiska unionens medlemsstater, medlemsstater i Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta) som är parter i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller Schweiz.

6 Artikel 4.

I denna lag avses med:

- 1) handelstransaktion: ett avtal om leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning, om de parter som avses i artikel 2 ingår avtalet inom ramen för den verksamhet de bedriver,
 - 1a) kontantförmån: vederlag för leverans av en vara eller utförande av en tjänst i en handelstransaktion.
- 2) offentligt organ: organ som avses i artikel 4 i lagen av den 11 september 2019 om offentlig upphandling,

7 Artikel 6.

1. Om parterna i en handelstransaktion inte har fastställt någon betalningsfrist i avtalet ska borgenären, utan anmodan, ha rätt till lagstadgad dröjsmålsränta vid handelstransaktioner inom 30 dagar från den dag då prestationen utfördes till dess betalning sker. I det fall som avses i artikel 9.1 ska utgången av 30 dagar räknas från datumet då [varan eller tjänsten] undersöktes.

8 Artikel 7.

1. Vid handelstransaktioner – med undantag från transaktioner där gäldenären är ett offentligt organ – ska borgenären, utan anmodan, ha rätt till lagstadgad ränta på grund av dröjsmål vid handelstransaktioner för perioden från den dag då penningprestationen förföll till betalning till dess betalning sker, om följande kumulativa villkor är uppfyllda:

- 1) borgenären har fullgjort sin prestation,
- 2) borgenären har inte erhållit betalningen inom den frist som anges i avtalet.

9 Artikel 8.

1. Vid handelstransaktioner där gäldenären är ett offentligt organ ska borgenären, utan anmodan, ha rätt till lagstadgad ränta på grund av dröjsmål vid handelstransaktioner för perioden från den dag då penningprestationen förföll till betalning till dess betalning sker, om följande kumulativa villkor är uppfyllda:

- 1) borgenären har fullgjort sin prestation,
- 2) borgenären har inte erhållit betalningen inom den frist som anges i avtalet.

10 Artikel 10.

1. Från och med den dag då borgenären förvärvar den rätt till ränta som avses i artikel 7.1 eller artikel 8.1 har borgenären rätt att utan anmodan av gäldenären erhålla ersättning för indrivningskostnader som omräknat motsvarar:

- 1) 40 EUR – i den mån värdet av kontantförmånen inte överstiger 5 000 PLN,
- 2) 70 EUR – när värdet på den kontanta förmånen överstiger 5 000 PLN men understiger 50 000 PLN,
- 3) 100 EUR – när värdet på den kontanta förmånen uppgår till minst 50 000 PLN.

1a. Motvärdet av det kompensationsbelopp som avses i punkt 1 ska fastställas med tillämpning av den genomsnittliga euro-kursen som angetts av Polens centralbank den sista arbetsdagen i den månad som föregår den månad då kontantförmånen förföll till betalning.

2. Borgenären har utöver det belopp som avses i stycket 1 även rätt till ersättning med ett skäligt belopp för indrivningskostnader som överstiger detta belopp.

11 I ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (civillagen av den 23 april 1964) [OMISSIS] föreskrivs följande:

12 Artikel 5.

En rättighet får inte utnyttjas på ett sätt som strider mot det socioekonomiska syfte som eftersträvas med denna rättighet eller mot god sed. En sådan handling eller underlåtenhet från rättighetsinnehavarens sida ska inte betraktas som utövande av en rättighet och åtnjuter inte rättsligt skydd.

III. Faktiska omständigheter

- 13 Parterna i målet vid den nationella domstolen är följande:
- 14 Käranden: Finansministeriet, företrätt av direktören för den regionala mättningsmyndigheten, är en sådan enhet som avses i artikel 2.3 i lagen om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner. Den hänskjutande domstolen anger att käranden i målet är ”statskassan”, företrädd av ”direktören för den regionala mättningsmyndigheten i K”. [OMISSIS] [hänvisning till kärandens rättskapacitet och partsbehörighet]
- 15 Den regionala mättningsmyndigheten tillhandahåller tjänster inom kalibrering av mätinstrument inom ramen för sin verksamhet.
- 16 Svaranden: Handelsbolaget Z, med säte i C, är en näringsidkare i den mening som avses i artikel 2.1 i lagen om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner. I samband med sin ekonomiska verksamhet använder handelsbolaget regelbundet de tjänster som käranden tillhandahåller.
- 17 Käranden har yrkat att svaranden ska förpliktas att betala ett belopp motsvarande 80 EUR i PLN jämte ränta enligt polsk lag. Käranden angav att det yrkade beloppet avser två betalningar (på 40 EUR vardera) beträffande indrivningskostnader enligt artikel 7.1 första punkten i lagen om bekämpande av orimligt försenade betalningar vid handelstransaktioner. Yrkandet grundas i att svaranden vid två tillfällen dröjde med att betala ersättning för de tjänster som tillhandahölls av käranden. Enligt käranden var svaranden 20 dagar sen med en betalning på 246 PLN (cirka 55 EUR) och 5 dagar sen med en betalning på 369 PLN (cirka 80 EUR).
- 18 Svaranden yrkade att talan skulle ogillas med motiveringen att dennes betalningsdröjsmål (i egenskap av gäldenär) inte var betydande och att beloppet för den skuld vars återbetalning som denne var försenad med var lågt. Käranden anförde att svaranden varit sen med betalningen för de tjänster som käranden tillhandahållit vid åtminstone 39 tidigare tillfällen [OMISSIS] [hänvisning till kärandens organisatoriska struktur]. Till följd av dessa förseningar väckte käranden vid flera tillfällen talan mot svaranden om ersättning för indrivningskostnader. Domstolarna ogillade varje talan med motiveringen att gäldenärens betalningsdröjsmål inte var betydande eller att beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med varit lågt.
- 19 Trots åtminstone 39 sena betalningar har käranden inte fått någon ersättning av svaranden för indrivningskostnader.

IV. Sambandet mellan unionsrätten och den nationella lagstiftning som är tillämplig i det nationella målet

- 20 Enligt direktiv 2011/7/EU ska medlemsstaterna se till att borgenären har rätt till ersättning från gäldenären för indrivningskostnader på minst 40 EUR (nedan kallat ersättning för indrivningskostnader) när dröjsmålsränta ska utgå vid transaktioner där:
- a) borgenären och gäldenären är näringsidkare,
 - b) borgenären är näringsidkare och gäldenären är en offentlig myndighet.
- 21 I polsk rätt föreskrivs att borgenären har rätt till ersättning från gäldenären för indrivningskostnader på mellan 40 och 100 EUR om dröjsmålsränta ska utgå vid transaktioner där:
- a) borgenären och gäldenären är näringsidkare,
 - b) borgenären är näringsidkare och gäldenären är en offentlig myndighet,
 - c) borgenären är offentlig myndighet och gäldenären är en näringsidkare.
- 22 Polsk rätt utvidgar således rätten till kompensation till att omfatta den situation som beskrivs i punkt c. Omständigheterna i det nationella målet motsvarar just situationen i punkt c. Detta innebär dock inte att direktiv 2011/7/EU inte är tillämpligt och att målet saknar anknytning till EU-rätten. Den hänskjutande domstolen har påpekat att den polska lagstiftarens avsikt var att en ersättning ska utgå på exakt samma sätt, oavsett om situationen är a, b eller c. Detta innebär att det för att bedöma huruvida den hänskjutande domstolen kan ogilla talan om denna ersättning – med motiveringen att gäldenärens betalningsdröjsmål inte var betydande eller att beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med (i situation c) var lågt – är det nödvändigt att avgöra om den hänskjutande domstolen kan ogilla talan i situation a) eller b). Här krävs en tolkning av unionsrätten eftersom situation a) och b) uttryckligen föreskrivs i direktiv 2011/7/EU.
- 23 Det bör understrykas att EU-domstolen vid ett flertal tillfällen har förklarat sig vara behörig att meddela förhandsavgörande beträffande unionsbestämmelser i fall då omständigheterna i det nationella målet inte omfattades av unionsrättens direkta tillämpningsområde, men då dessa bestämmelser hade blivit tillämpliga genom nationell rätt när regleringen i nationell lagstiftning av rent inhemska situationer anpassas till den reglering som har valts i unionsrätten. I sådana situationer föreligger det nämligen ett klart unionsintresse av att de bestämmelser eller begrepp som har hämtats från unionsrätten tolkas på ett enhetligt sätt, oberoende av de omständigheter under vilka de ska tillämpas, detta för att i framtiden förhindra skilda tolkningar (se, bland annat, domen Allianz Hungaria Biztosító m.fl., C-32/11, EU:C:2013:160, punkt 20, FNV Kunsten Informatie en

Media, C-413/13, EU:C:2014:2411, punkt 18, och Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punkt 12).

V. De skäl som föranledde den hänskjutande domstolen att hysa tvivel avseende tolkningen av unionsrätten

- 24 Det följer av fast praxis från de polska domstolarna att en talan om ersättning för indrivningskostnader med motiveringen att gäldenärens betalningsdröjsmål inte var betydande eller att beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med var lågt, ska ogillas. Artikel 5 i civillagen (vars lydelse framgår av ovan) är i vart fall grunden till att en sådan talan ogillas. De polska domstolarna anser nämligen att en talan om ersättning för indrivningskostnader i sådana situationer ”strider mot normerna för fredlig samexistens” (det rör sig om en polsk rättslig term som ligger nära följande termer: ”moralisk”, ”förkastlig” och ”strider mot god sed”).
- 25 Denna rättspraxis har sin bakgrund i en mening bland skälen till det beslut som meddelades av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen, Polen) den 11 december 2015. [OMISSIS]. Högsta domstolen angav däri att domstolarna i varje mål måste pröva huruvida borgenären, genom att kräva ersättning för indrivningskostnader, inte agerar i strid mot normerna för fredlig samexistens.
- 26 Även om domstolarnas praxis i detta avseende skiljer sig åt, framgår det av den hänskjutande domstolens bedömning av rättspraxis att de polska domstolarna i allmänhet anser att beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären är försenad med är lågt när det inte överstiger ett motvärde i PLN på 100–300 EUR. Samtidigt anser de polska domstolarna att gäldenärens betalningsdröjsmål inte är betydande när det inte överstiger 2–6 veckor. I detta avseende är det inte nödvändigt att de två kumulativa villkoren uppfylls för att det ska anses föreligga en inskränkning av ”normerna för fredlig samexistens”. Även om beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med å enda sidan vore högt och betalningsdröjsmålet å andra sidan inte vore betydande, så skulle de polska domstolarna i allmänhet ogilla en talan om ersättning för indrivningskostnader. På samma sätt ogillar de polska domstolarna vanligtvis även en sådan talan när betalningsdröjsmålet vore betydande samtidigt som skuldbeloppet vore lågt.
- 27 Den hänskjutande domstolen framställer praxis från de polska domstolarna som tydligt illustrerar bakgrunden till de ovannämnda tvister som föreligger mellan rättssubjekt så som de som i förevarande fall är käreande och svarande. Svaranden har varit sen med att betala käranden vid minst 39 tillfällen, men trots detta har de polska domstolarna aldrig förpliktat svaranden att betala ersättning för indrivningskostnader till käranden.
- 28 Den hänskjutande domstolen, vid vilken det nationella målet anhängiggjorts, vill få klarhet i huruvida en nationell bestämmelse, som gör det möjligt att enligt ovannämnda skäl ogilla en talan om ersättning för indrivningskostnader, är förenliga med direktiv 2011/7/EU.

- 29 Den hänskjutande domstolens tvivel - i följande sex anledningar:
- 30 För det första föreskrivs i direktiv 2011/7/EU inget undantag från principen om att borgenären har rätt till ersättning vid gäldenärens dröjsmål. Undantag återfinns endast i den nationella lagstiftningen. Samtidigt skyddar inte undantagen några grundläggande värden som inte skulle kunna förenas med skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader. Det främsta skälet till att dessa undantag föreskrivs är att det tvärtom är vanligt i Polen (och förmodligen även i vissa andra medlemsstater) att betala skulder med låga belopp sent, särskilt inom affärsverksamheter. De polska domstolarna har därför kommit fram till att en borgenär som inte tar hänsyn till sedvänjan om att godta mindre förseningar – och som samtidigt kräver ersättning för indrivningskostnader – agerar i strid med normerna för fredlig samexistens. Skyddet av sedvänjan om att godta mindre förseningar är dock inte ett viktigt värde som med hänsyn till nationell rätt kan motivera ett undantag från den klara, precisa och ovillkorliga regel som föreskrivs i direktiv 2011/7/EU.
- 31 För det andra strider den polska lagstiftningens undantag från principen om att borgenären har rätt att kräva ersättning för indrivningskostnader mot syftet med direktiv 2011/7/EU så som det framgår i skäl 12. Enligt detta skäl krävs en ”avgörande kulturförändring, så att betalningar i rätt tid blir standard och undantaget från rätten att ta ut ränta bör alltid anses vara ett grovt oskäligt avtalsvillkor eller bruk, för att vända denna utveckling och motverka sena betalningar. En sådan förändring bör också inbegripa införandet av särskilda bestämmelser om betalningstider och om ersättning till borgenärerna för de kostnader som uppstått samt bl.a. att undantag från rätten till ersättning för indrivningskostnader ska betraktas som grovt oskäligt”. Den polska lagstiftningens undantag och de skäl som legat till grund för deras genomförande strider mot direktivens syfte om att skapa en ”kultur med snabba betalningar”. Undantagen från skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader leder inte till att det skapas en ”kultur med snabba betalningar”, utan befäster en kultur av att godta sena betalningar. Dessa undantag försvagar således unionsrättens ändamålsenliga verkan (*effet utile*) och strider som sådana mot unionsrätten.
- 32 För det tredje är undantagen från skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader den princip som anges i skäl 12 i direktiv 2011/7/EU, enligt vilken ”undantag från rätten till ersättning för indrivningskostnader ska betraktas som grovt oskäligt”. Näringsidkare i Polen är inte skyldiga att i avtal införa klausuler som utesluter rätten till ersättning för indrivningskostnader när gäldenärens betalningsdröjsmål inte var betydande eller när beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med varit lågt, eftersom uteslutning av rätten till sådan ersättning redan har införts i de polska domstolarnas rättspraxis.
- 33 För det fjärde är skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader, enligt den hänskjutande domstolen, mest relevant just i de fall där gäldenärens betalningsdröjsmål inte har varit betydande eller där beloppet för den skuld vars återbetalning gäldenären var försenad med varit lågt. I de polska domstolarnas

praxis hävdas ibland att i situationer där skulden avser låga belopp, till exempel belopp motsvarande 100–300 EUR, är det en orimlig påföljd att gäldenären ska betala motsvarande 40 EUR på grund av sitt betalningsdröjsmål. Enligt den hänskjutande domstolen är det främst med tanke på sådana fall som den unionslagstiftaren har föreskrivit skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader. I fall där gäldenärens betalningsdröjsmål är betydande eller skuldbeloppet är högt, kan gäldenären bli skyldig att betala höga räntor som ofta uppgår till tusentals eller till och med hundratusentals euro. I dessa situationer har en skyldighet att betala 40 EUR i ersättning ingen mobiliserande effekt på gäldenären. Det motsatta gäller i situationer där gäldenärens betalningsdröjsmål inte varit betydande eller där skuldbeloppet varit lågt.

- 34 För det femte är syftet med direktiv 2011/7/EU att bekämpa sena betalningar på hela den inre marknaden (skäl 36 i direktiv 2011/7/EU). För att uppnå detta mål har unionslagstiftaren föreskrivit enhetliga regler för borgenärernas förvärv av rätten till ersättning för indrivningskostnader. Däremot kommer regler om förvärv av rätten till ersättning för indrivningskostnader varken vara enhetliga eller förenliga med den avsikt som upphovsmännen till direktivet hade, om enskilda medlemsstater inför egna undantag – som inte följer av direktivet – från skyldigheten att betala ersättning för indrivningskostnader.
- 35 För det sjätte saknar principen om processuell autonomi betydelse vid bedömningen huruvida en nationell bestämmelse som gör det möjligt att ogilla en talan om ersättning för indrivningskostnader (enligt de grunder som anges i den hänskjutna tolkningsfrågan) är förenlig med unionsrätten. Artikel 5 i civillagen, enligt vilken en sådan talan kan ogillas, är en materiell bestämmelse och inte en processuell bestämmelse. De domstolar som ogillar en talan om ersättning för indrivningskostnader gör detta inte av formella skäl, utan på grund av att de anser att talan saknar materiell grund, det vill säga eftersom käranden inte har någon rätt att väcka talan.

VI. Parternas ståndpunkter beträffande tolkningsfrågan

- 36 [OMISSIS] [Uppgifter om handläggningen]

VII. Vilandeförklaring

- 37 [OMISSIS] [Uppgifter om handläggningen]